

tudi v vodilih, pravih i dokazih, i sicer tako dosledno, premišljeno, umetno i jednotno izrekla, — to mora človeka prevzeti!“ Dalje so krasni sestavki: „Na grobu Prešerna“, „Grecia — Slava“, „O kipih Velesovskih“, „Hoja iz Predvora na Turn“, „Pusti grad“, „Jesen“, „Donava“ (o poroki cesarjevi) itd. Tudi v tej vrsti je komaj začeto delo, jedna tragedija: „Vilica“, ki bi bila, kolikor se more iz začetka prevideti, izvrstna; predmet jej je tisti, kakor v zgoraj imenovani povesti (pravi poročevalec). — Prevod je iz „ilirščine“ poslovenjena novela „Nepoznani dvobojnik“.

3. Listi. — O teh opazuje Dr. Toman: „Resnično je, kar pravi modri Goethe, da je marsikateri, ki ga še po imenu ne poznamo, v svojih listih več izvrstnega pisal, ko daleč sloveči pisatelji, — i to bi se bilo dostojno izpolnilo nad Josipino, ko bi ne bila nič drugega, ko same liste pisala. I če omenim, da ona ni ne vrstice in besedice nepremišljeno pisala, da je „svojim“ prijateljem i prijateljicam na blizu i daleč v tuje kraje o vseh razmerah človeških dopisovala o najvišjih videjeh, o Bogu, svobodi, ljubezni, domovini, zgodovini narodov, naravi, o vedah i umah, i da se je takih listov število na več sto naraslo, lahko sleherni previdi, koliko medá, zlata, biserov i žlahtnih zrn iz njenih dušnih zakladov leži v teh listih.“

4. Napevi in glasbenke. — „Bila je ranjka preizvrstna svirkalka na glasoviru“, piše zopet Toman. „Razlivala je v čarovne glase svoje občutke i misli, ker v glasu se duša dá bolje izreči, kakor v besedi, — ali malo, premalo od tega je zapisala. Mili napev „Občutki“ je sploh znan, a ne tako „Tri rožice“ i „Napitnica“ — vsi izvrstni napevi. Ne morem i ne smem zamolčati, da je tudi vedno govorila o spevoigri „Črtomir i Bogomila“, i je tudi že več pesem iz nje prepevala, ki so se pa le hranile v njenem spominu i glasu, i niso zapisane. Posebno izvrsten je samospjev Črtomira, ko svojim vojakom, predno z njimi udari na vraga, napije „na Slavo i dom“, i za tem doneči kor srčnih vojakov. Neizrečeno mil i pomemben je dalje samospjev ribičev, ki jutro po izgubljeni bitvi veslá tužen po bohinjskem jezeru i poje: „Plavaj, plavaj prosta ribica, vjela boš se v mrežico“ itd. — „Glasbenk“ — kakor jih je sama imenovala — je tudi, žalibog nekaj odšumelo za na veke; ostale so le sledeče zapisane: „Rodoljubice“ (okrogle), „Spominčice“ (okrogle), „Zoranka“ (polka), i „Milotinke“ (gorenjske), — vse prekrasne, mile i izvirne.“ Tako dr. Toman.

Vso književno zapuščino Josipinino obetal je njeni soprog tedaj, da jo bode zbral in uredil ter z obširnejšim životopisom in sliko njeno izdal tiskom. — Do denšnjega dne — za celih trideset let — se to

ni zgodilo! Sedaj je tudi že dr. Toman mrtev . . . Spisi Josipine Turnogradske, izdani vsi na svetlo, bili bi gotovo najlepši spomenik pokojnici, katerega si je sama živa stavila, in jasen tolmač besedam na njenem kamenem nadgrobju: „Kdor dušno živi, ne umrje“.

IV.

Naša pisateljica v Slavjanih.

Dr. Toman v omenjenem svojem poročilu o literarni zapuščini Josipine Turnogradske pravi še tudi, da so „Slovani sledili z radostnim srcem i paznim okom nje spisovanju“. In res, spisi Josipine Turnogradske so bili upozorili iste naše brate slavjanske na visokih Tatrah, pa i celó tam ob ledeni Nevi. Znani slovaški književnik M. J. Hurban v svojem listu „Slovenské Pohľady na literaturu, umenie a život“ v Skalici 1851., zv. 4. pohvalno omenja njeni sestavek „Slavjanski mučenik“, v katerem je popisana žalostna smrt Vilka Šuleka, mladega Slovaka, ter na konci veli: „Izrekamo naš globoki poklon, poln hvale in poštovanja do plemenite dame, ker je tam na dalnjem ljubeznjivo spomenila v srci milostnem brata od severa tatranskega — umučenega zarad vernosti k svojemu cesarju, zarad ljubavi do svojega naroda, do nesrečne matere Slave!“ A ruski časopis „Сѣверная Пчела“ v Petrogradu 1852., č. 66. isto tako hvali rodoljubje „molode dĕvuške“, katere je napisala pripovednico „Boris“, ter napósled o njej čudeč se vzklikuje: „Eto javljenije redkoje v tom kraji!“ — Tako se je torej i tam pri slavjanskih bratih naših Slovaki in Rusih objavila in razlegala hvala in slava hčeri malega narodiča slovenskega, plemeniti naši Josipini Turnogradski!

Josipini Turnogradski
na prerani grob.

Cvetlica mlada stala na livadi,
Najlepša, kar pomlad jih je rodila;
Še komaj nježno nedro je razvila,
Cvetela v prvi svoji je pomladi.

Pa glej! ko še stoji v najlepši nádi,
Le pade z neba slana oj nemila!
In že cvetica glav'co je nagnila.
Za njo žaluje vse po zelenjádi.

Tako za Tabo, mila Josipina!
Prerano, ah! cvetica ljubeznjiva,
Žaluje draga Tvoja domovina.

Ostala večno boš nepozabljiva
U srcu vsacega Sloven'je sina.
Naj tihi mir koščice Tvoje kriva!

Jos. Str. — („Novice“ 1854., 51.)

